

Pri Ovsenjakovih je ostal iz Loga pripeljani kolovrat vedno nov. Gospodinja je kupovala zase, za gospodinjstvo in služinčad to, kar je ponujal trgovec in ne, kar bi bil nabrnel v zimskem času kolovrat.

Nov polvač z veslico vred so kmalu skrbno spravili v kaščo kot spomin. Svežo krmo za svinje je prala vsaka dekla po svoji dragi volji, kakor je znala in v čem je mogla.

Mlada Ovsenjaka sta ostala brez otrok. Hodila sta skozi 15 let na videz skupnega zakonskega življenja vsak svojo pot. V 15 letih sta se oddaljila eden z nesrečnim trgovanjem, drugi s preobilnim nakupovanjem tako daleč od Ovsenjakovine, da so jima v nedeljo povedali pri cerkvi:

Tega in tega dne bo dražba premičnin in nepremičnin Vinka in Justine Ovsenjak na Vrholah.

Justa je po javnem preklicu pobegnila na očetov dom v Log, da bi ne bila priča dražbanja. Vinko je v dneh pred prodajo obiskal oba premožna svaka in ju poprosil pomoči.

Dober nauk Filipekovega Matevža

Na oznanjeni dražbeni dan se je zbralo na Vrholah precej ljudi. Za preostanek že precej razprodanega posestva ni bilo veliko zanimancev, pač pa je bilo naravnost veliko starejših ter mlajših žensk, katere so hotele uživati na sodnem izklicevanju preostankov bahave Juste.

Ob za dražbo napovedani uri je povedal na ves glas stari sodni sluga, da je dražba zaustavljena, ker je bila založena vsota, s katero so se upniki zadovoljili.

Sluga Filipekov Matevž je nadaljeval dobesedno:

»Gospodar Vinko Ovsenjak ponuja mlajšemu ženskemu svetu na ogled v pokuk za bodoče tale nerabljeni predmeta.«

Matevž je pokazal radovednicam na kolovrat in polvač z veslico ter nadaljeval:

»Vem, da ve mlajše niti ne veste ne, kaj je kolovrat in kaj polvač. V onih dobrih predvojnih časih so dobivale neveste s seboj kot balo leseno tvornico za domače platno in posodo za vzrejo ter pitanje gospodinjkega ponosa — svinj! Ker danes že davno kupujejo kmečke gospodinjne platno v mestnih fabrikah ter trgovinah in celo svinjsko meso pri mesarjih in špeh pri špeharjih, gre toliko lepih in starih domov na boben!«

*

Iznajdljiva žena in mati-trpinka.

Jerka — trpinka

Po vojni se je vrnil iz ruskega ujetništva 35 letni viničar Andrej Košutnik v Vinko grabo k lastnici lepega vinograda, gospe Ani Milost, odkoder je moral na fronto. Na bojišču so mu sicer hudo pohabili levico, vendar je bila pri dobri volji precej sposobna za delo.

Oženil se je Andrej s pridno Jerko, katera mu je rodila šest otrok.

Viničarja Košutnik bi se bila lahko veselila zakonskega življenja v malem raju Vinske grabe, če bi ne bil zapustil Andrej majko Rusijo kot prevelik prijatelj nesrečnega alkohola ter zapravljiv in bahav boljševek, kateremu je bila žena z nebogljenčki deveta briga.

Kadar je bil Dreja trezen, je bil pravi

slovenski viničar, kojega predniki so bili uslužbeni že dolga desetletja pri rodbini Milost na vsestransko zadovoljnost gospodarjev.

Krog prvega v mesecu, ko mu je bila nakazana skoro 200 dinarska invalidnina in kadar je dobil od lastnice vinograda za več dni skupaj pijačo, je bil Andrej to, česar se je naučil med komunisti. Invalidno podpora je s svojimi prijatelji pognal koj hitro po grlu, ne da bi se bil sploh vrnil s pošte domov. Za delovne dneve in celi družini odmerjeno pijačo je zilil v enem dnevu in eni noči vase. Sedel je sam za mizo v viničariji, žena mu je morala streči, otroci so se morali poskriti. Govoril je sam s seboj, se hvalil, kje je vse bil, koliko videl, kaj je pretrpel in kaj vse bi bilo iz njega, če bi ga ne gnjavil prokleti kapital in bi ga ne izsesavale frdamane kapitalistične pijavke. Gorje, če bi mu bila Jerka ugovarjala, ali ga ne bi nacejala s pijačo, dokler je curljalo iz sodčka in pijandura ni zaspal v bridkih solzah nad samim seboj.

Za slučaj, da se ga je kje nakresal izven omenjenega mesečnega reda, je doma v noči pometal iz postelje ženo z otroci, napodil vse iz v'icarije, razsajal ter kolovratil krog voglov, dokler ga ni zmogla utrujenost ter je na dolgo prespal vso surovost ter boljševisko bahavost.

V treznem stanju je pridno ter skrbno delal v vinogradu, a z njegovo treznostjo je bila pač taka, kakor z letošnjim vremenom.

Oskrbovanje vinograda ter težavne skrbi za vzdrževanje družine — vse to je slonelo na ramah Bogu vdane trpinke Jerke.

merih ste prepričali vso faro, da ste prerok. Ako bi se skrivala v vas le trohica preroškega duha, bi morali znati, da spite že mesece mesto na cekinih na — kufraštih štirjačah! Vaš prihranek v zlatu, katerega ste skrbno skrili v slamnjačo, je že davno zamenjan za baker in tega ogrevate s toploto vašega telesa! Toliko sem vam povedal, da mi ne boste očitali za rešitev življenja nevhvaležnosti!«

Smrti oteti še ni končal zadnjih besed, že je bil testamentmaher v istem položaju, kakor poprej g. župnik, ko je zagledal smrt oznanjujočega soseda s hriba. Nekaj je zmedeno momljal, se brez prave besede zmotil iz sobe in jo potegnil proti domu kakor s fureža nagnani pes.

Tržani in tržanke, katere so bile priče testamentmaherjevega obiska v župnišču, si niso mogle razlagati njegovega tolikanj naglega odhoda.

Ono popoldne, ko se je testamentmaher tako hitro pobral iz farovža, je odgnal orožnik po trgu in v sodne zapore v Kozje Koprivnikovo Katreco.

O g. Dajču, Koprivniku in testamentmaherju se je raznesel glas, da je prodal s par besedami in dvema posegoma v roko gostilničarju Nikoli Staroveškemu svojo domačijico na hribu nad trgom ter zginil za vselej.

Drugo jutro po vseh teh ugankah je smrti ter grobu zapisani g. župnik maševal, kakor bi sploh ne bil v bolniški — kaj šele na smrtni postelji!

Ne preje in ne pozneje niso pretrpeli Podčetrtni toliko od radovednosti kakor leta 1888, ko je morala Koprivnikova brhka Katrea z žandarjem, ko je njen gospodar pobegnil, kakor bi mu bil zakuril pod petami, in se je pobratim smrti g. župnik kretal zdrav po trgu, kakor bi se bil vrnil s prav prijetnega potovanja.

Toliko nerazumljivih novic na enem kupu je bilo za tedanji Podčetrtek mnogo preveč.

Rajni g. župnik Ignacij Rom, kateri je resnično umrl brez testamentmaherja dne 2. julija 1900, je bil bolj molčeče ter zaprte narave.

Tržanke so potegnile iz njegove postrežnice, kako je bil prav za prav testamentmaher gospodov rešitelj in je v zahvalo zvedel, da ga je lepa Katrea ogoljufala za cekine in ljubezen.

Ko so že potihnile govorice o Dajču, o Koprivniku in smrt oznanjujočemu testamentmaherju, je zaupal g. župnik resnemu trškemu omizju v gostilni Nikole Starovaškega, kako je zvedel, da je hranilnica testamentmaherjevih zlatnikov slamnjača v njegovi postelji.

Zaupanja Katrčnega srca se je veselil župnikov nečak in financar. Pred žensko še zlodej ne more vsega prikriti in tako se je tudi stari Koprivnik varal, ko je porinil svoj zlati prihranek v slamnjačo. Zlomek ženski je zavohal zlato, ga zamenil z isto težo bakra, katerega je stari živinski pader vsako jutro, ko je vstal, otipal in se overil, da je prespal zopet eno noč na zlatem zakladu.

Financar je bil čez noč premeščen. Pred odhodom je svojemu stricu zaupal, da je sam prosil daleč drugam, da se znebi Katrece, ki je tatica na debelo. Za slučaj, da bi stari le na kak način zavohal, da čuva v noči s svojim telesom baker mesto zlata, bo čedno žensčino napodil k vragu in še on kot državni uslužbenec bo osmrajen na časti in prezrt glede napredovanja v službi.

*

Tako se je torej godilo g. Dajču, Koprivniku in testamentmaherju, katerega je ugnal za vselej blagopokojni g. župnik Rom. Po pobegu g. Koprivnika s hriba nad Podčetrtkom se je veselil g. fajmošter največjega spoštovanja od strani faranov, ker je zmagal in prepodil s svojo močjo testamentmaherja, kateremu je bila celo smrt pokorna, dokler ni bil obema kos že davno preminuli g. Ignacij Rom.

Možu že davno ni več ugovarjala, bežala je ter se skrila pred njim, ako je uvidela potrebo; sosedam ni raznašala neznošnega življenja, za katerega so znali: ona, živi Bog v tabernaklju in žalostna Mati božja. Delala je ob vsakem letnem času od zore do mraka, da so bili otroci prehranjeni ter oblečeni. Njeno bridko trpljenje je slutila gospa gospodarica, ki je bila krstna botra otrokom in ni hotela videti viničarjevega nebrzdanega življenja, ker ga je pokrivala z molčecim trpljenjem lastna žena.

Trpinka Jerka iz Vinske grabe je upala od leta do leta, da se bo vendarle enkrat obrnilo na bolje. Bog jo je pri vseh neznošnih križih in težavah obdarjal skoro vsako leto z novim človeškim črvičkom, kateri je hotel piti iz skoro posušenih materinih prs in jesti iz njenih krvavo žuljavih ter globoko razpokanih rok.

Pred tatvino purana

Za božične praznike je vzredila in opitala Jerka svoji dobrotljivi gospodarici purana. Je že bila skozi leta navada, da sta se božični darili uboge viničarke in gospe Milost na pošti križali. Gospe je dobro teknil za Božič s posebno nego odeljeni puran; Jera je prejela od delodajalke toliko, da je obhajala številna družina kljub moževi ter očetovi brezbriznosti skromen — a vendar dovolj založen Božič.

Pred tremi leti je zašvajdralo Andreja neprogramno popivanje v teden pred prazniki Gospodovega rojstva. Vračal se je pozno v noči iz bližnje občestne krčme pri »Črni vrani« naravnost podivjan. Kakor hitro je iztisnil iz ženinega žepa par krvavo prištedenih dinarjev, je že odmahedral v gostilno, kjer je bil močan, silen in duhovit pri fraklju.

Kar sta bila poročena, še mož ni pijančeval pred za družino najbolj vzpodbudnimi prazniki, kakor to leto. Ako se je že tako daleč izpozabil, da izžema iz žene zadnje pare s pestjo, mu ne bo ničesar sveto. Nekaj je Jerki šepetalo, da se bo zaletel letos mož-pijane prav do viška nesramnosti. Iztrgal ji bo iz rok božičnega purana, ga prodal, zapil in pregnal izpod strehe sebe ter še njo z nedolžno deco vred.

Pri pogledu na največjo nevarnost se je Jerka globoko zamislila. Sklenila je pri svoji kršeni duši in ljubezni do dece, da si bo poskusila pomagati z zvijačo, četudi jo bo morda stala življenje!

Dva dni pred svetim večerom je zjutraj zaklala za gospo določenega purana. Skrbno ga je osnažila ter pripravila vrečo, da ga zašije vanj ter odda na pošto. Dosegel bo cilj v mestu na sveti večer. Božični puran je bil pripravljen. Jerka ga je hotela odnesti na pošto drugo jutro in je obesila vrečo za žrebelj med oknom. Puran bi se naj preko noči shladil ter zmrznil.

Ženino delo z božičnim darilom za lastnico vinograda je še zjutraj napol pijani mož opazoval s pripriimi očmi. Jerka je pripravila purana letos ravnotako kakor vsa leta.

Andreju je bilo treba med dnevom samo stopiti h krčmarju pri »Črni vrani«, mu zaupati, kje visi največji domači ptič in vse drugo bo opravil že gostilničarjev pomagač.

Zamenjana vreča

Andrej je proti poldnevu zbral svoje ude z ležišča in odšvajdral k »Črni vrani« z namenom, da pahne v pijanosti in zapravlivosti družino v največjo nesrečo.

Za usodo otrok trepetajoče Jerkino srce je uganilo možev ter očetov peklenški načrt.

Dreja izpred viničarije, Jerka s puranom v vreči po drugi poti na pošto. Pred odhodom je obesila na žrebelj v oknu enako težko vrečo z naslovom na gospo Milost. V vrečo je bila stiščana v obliki zaklanega purana v obod moževega obnošenega škornja stlačena sirova repa.

Mož se je vrnil domov pred mrakom. Bil je okajen, ni razsajal in divjal; kazal je prisiljeno dobro voljo in škilil od časa do časa proti oknu, v katerem je visel božični puran.

Niti z doma se mu ni mudilo po večerji. Ostal je za pečjo in legel proti pričakovanju vseh v posteljo. K počitku je povabil ženo in otroke, ki so se stisnili vsak v svoj nočni kot.

Košutnikova družina je zaspala po daljšem času v blagodejnem miru. Vzburila se je prava žena ter zagnala vik ter krik, da je nekdo v noči sunil izza dvojnih oken vrečo s puranom.

Mož se ni razburil, kakor je bilo pričakovati. V nekako opravičilo je momljaj Jerki, da bi bil sigurno on okrivljen in obdolžen tatvine, ako bi ne bil prespal cele noči doma. Pred odhodom z doma je še bil mnenja, naj le Jerka posreblje prevročjo juho z ukradenim puranom, saj ga je z največjo lahkomišelnostjo obesila sama med priprto zunanje okno liki vabo za nočnega tata.

Z gnojnimi vilami za nezakrivljeno potegavščino

Andrej proti »Črni vrani«; Jera z otroci z doma v zavesti, da bi znalo priti do najhujšega, kakor hitro bo mož zvedel, kako si je osmodil purji tat prste. Treba je bilo kje počakati, dokler se ne poležejo prvi razlivi jeze radi razočaranja s tatinskim dogovorom.

Jerka še ni bila na pobegu čisto za prvim hribom, ko ji je udaril na uho vik in trušč s ceste izpred zloglasne krčme. Postala je, se razgledala navzdol in počakala, kaj se bo izvalilo iz kratkega krega ter beganja krog voglov »Črne vrane«. Kakor je nenadoma buknila galama, tako je utihnila, kakor bi odrezal in je bilo videti samo krčmarjeve domače, kateri pripravljajo voz, tresejo nanj slamo in nalagajo obnemoglo možko truplo.

Jerko je presunila zavest, da se je moralo odigrati pri sosedovih ob cesti v par hipih nekaj res hudega, ker hočejo z vso naglico odpeljati nekoga, kateri je postal žrtev kratkega sporeka. Pri pregledu res-

nosti položaja jo je že preganjalo prepričanje, da ne more biti na voz pravkar naloženi nikdo drugi nego njen Andrej.

Vprega z onesveščenim je zavijala s ceste proti viničariji; Jerka je krenila nazaj proti domu, kamor je pripeljal krčmarjev hlapec vsega krvavega Andreja.

Izmetal je iz sebe, da ga je obdelal njegov gospodar z gnojnimi vilami. Zdravnik bo kmalu iz mesta in ona naj oskrbi gospoda.

Hlapec je prenesel globoko nezavestnega viničarja z voza v posteljo. Spovednik in zdravnik sta opravila vsak svoje, kolikor je dopuščalo stanje hudo poškodovanega.

Jerka je stregla Andreju, kakor bi viselo na niti življenje najboljšega moža in najskrbnejšega očeta. Na Božič je odprli oči, na Štefanovo je zdravnik izjavil, da ima izredno trdo lobanjo in se bo zlizal, če bi se ne pridružilo ranam kaj posebno nevarnega.

Izmuznil se je smrti Andrej Košutnik. Priznal je ženi, da ga je udaril po glavi in ga prebodel skozi ramo z vilami krčmar Laznik v trenutku pobesnelosti in nerazsodnosti.

Jerka ni tiščala v moža: Zakaj je prišlo do spopada, saj je znala sama, da sta se zagrabila dogovorjena in od jima nezna tretje roke na led speljana tata. Krčmar Laznik je bil uverjen: Viničar ga je na debelo potegnil z repo v obodu škornja in ga je še prišel drugi dan za nameček zasmehovat. Andrej se je čutil pred ženo krivega, ker je privolil v tatvino domnevanega purana v dobri veri, da bo zanj ponival za praznike in ga bo najbrž gospa Milost pognala radi tega z viničarije.

Težko poškodovani ni ovadil Črnega vrana, Jerka ni silila na obračun pred oblastjo v strahu pred možem, ki bi ji prebridko vrnil z batino ukano z repo v obodu pošvajdranega škornja.

*

Za letošnje božične praznike bodo minila tri leta, odkar se skrbno izogibata eden drugega: Črni vran in viničar Andrej Košutnik. Poučena je o sporni zadevi na pravo plat samo Jerka, ki je vendar zaslužila tri mirna leta zakonskega življenja.

Po ozdravljenju je Andrej sprevidel, da se ima samo ženi zahvaliti za življenje, katerega mu je razmajal njegov laži-prijatelj, tat in ljudska pijavka pri »Črni vrani« z gnojnimi vilami. V zahvalo za ženino skrb ter nego ne zapije več invalidnine, razdeli med celo družino za večdnevno delo odmerjeno pijačo, se ne vrača pijan domov in se čudi trezno-mirnemu Andreju vsak, kateri ga je poznal kot podivjanega pijanca.

Nekdanja trpinka Jerka se zahvaljuje razsvetljevalcu in tolažniku sv. Duhu, ki ji je pripomogel po tolikih letih neznošnega trpljenja s priprostim domislekom v skrbi za streho in kruh družine do tolikanj zaljenega zakonskega miru in sreče.

